

Samsun İlinde Halkın Adli Tıp Hizmetlerine ait Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Opinions of the People Concerning the Forensic Medical Services in Samsun

Cenk Süer¹, Ahmet Turla², Berna Aydın²

¹Adli Tıp Kurumu, Adli Tıp Şube Müdürlüğü, Çorum

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Samsun

Bu çalışma 22-24 Kasım 2012 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 10.Adli Bilimler Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Özet

Amaç: Adli tıp hizmetleri, adaletin ortaya çıkmasına doğrudan katkısı bulunan, hukuksal sorunların çözümünü güçlü bir şekilde etkileyen hizmetlerdir. Adli tıp hizmetlerinin neler olduğunun toplum tarafından bilinirliği, bilgi kaynakları, bağımsızlığına ya da tarafsızlığına güvenlerinin değerlendirilmesi ve elde edilen veriler doğrultusunda öneriler sunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Toplumun her kesiminin temsili amacıyla Samsun il merkezinde yaşayan memur, işçi, serbest meslek, öğrenci ve ev kadınlarından oluşan beş farklı meslek grubu çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çalışmaya 201 memur, 207 işçi, 205 serbest meslek mensubu, 204 öğrenci ve 200 ev kadını olmak üzere toplam 1017 kişi katılmıştır. Olgulardan elde edilen veriler kaydedilmiş ve paket istatistik programı (SPSS 16.0) kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan toplam 1017 kişinin 471 (%46,3)'i erkek, 546 (%53,7)'si kadın olup, yaş ortalamaları 34,6±11,8 (18-65) yıldır. Katılımcıların 887 (%87,2)'sinin Adli Tıp konusunda en sık bilgi kaynağının televizyonlar, en sık bilinen Adli Tıp hizmetinin otopsi işlemi, Adli Tıp hizmetleri hakkında en sık sıkıntı duyulan durumun inceleme ve rapor düzenlemenin çok uzaması, Adli Tıp bilirkişilik hizmetlerine güven duyulmamasının en sık sebebinin de hizmetlerin baskı altında yapılması ve bazen tarafsız karar verilememesi olduğu, katılımcıların 747 (%73,5)'sinin kendilerine ya da bir yakınlarına otopsi işlemi uygulamasına karşı çıkmayacaklarını belirttikleri saptanmıştır.

Sonuç: Adli Tıp hizmeti veren kurum ve kuruluşlara kamuoyunun duyduğu ilgi her geçen gün artmaktadır. Önemli görevler üstlenmiş olan ve yüksek bir beklenti ile takip edilen bu kurum ve kuruluşların mevcut sorunlarının çözülmesi için gerekli adımlar atılmalı ve önlemler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Adli tıp, Bilinirlik, Güvenilirlik.

Abstract

Objective: Forensic medicine services, directly contributes to justice to be served, strongly effects solutions for judicial problems. Aware community about the services provided from forensic medicine, knowledge resources, independence or confidence of the evaluation and provide recommendation that based on obtained data.

Materials and Methods: In total, representation of all segments of society living in the city centre of Samsun 5 different groups according to their jobs were (Students, workers, civil servants, self-employed and housewives) included in the study.

201 civil servant, 207 workers, 205 self-employed, 204 students and 200 housewives. In total 1017 participants were included in the study. The data obtained from the cases noted, investigated and analysed by using the statistical programme. (SPSS 16.0)

Results: The study was based on 1017 people. 471 (46.3%) men and 546 (53.7%) women, the mean age was 34,6 ±11,8 (18-65). 887 (87.2%) of the participants believed that television were the most common source for gathering information about forensic medicine. Out of all the services Forensic Medicine department provides, people believes that autopsy is the most common and well-known service. However, the most common opinion that people do not trust the Forensic Medicine expert witness is that work being done under pressure and also making decisions impartially. 747 (73.5%) of the participants were stated that they would not be against having autopsy process to them or their relatives.

Conclusion: Public society's interest increases to institutions and organisation that provides Forensic Medicine services every day. The major tasks undertaken and followed up with a high expectation of these institutions and organizations should be discarded and the necessary steps should be taken to resolve existing problems.

Keywords: Forensic medicine, Awareness, Reliability.

1. Giriş

Adli tıp, tıp bilimleri içerisinde, hukuku ilgilendiren konuları inceleyen bilim dalıdır. Başka bir deyişle; tıp biliminin yöntem ve yaklaşımları ile adli nitelikteki konuları inceler ve soruları cevaplandırır (1).

Adli tıp hizmetleri, adaletin ortaya çıkmasına doğrudan katkısı bulunan, hukuksal sorunların çözümünü güçlü bir şekilde etkileyen hizmetlerdir. Bu açıdan adli tıp hizmetleri

toplum içerisinde yaşayan her bireyin ihtiyaç duyacağı, sorunlarının tanımlanmasında ve çözümlenmesinde yardım göreceği hizmetlerdir. Toplum yaşamında büyük bir önem taşıyan adli tıp hizmetlerinin herkes tarafından erişilebilir olması, hizmetlerin kalitesinin, doğruluğunun, güvenilirliğinin ve tarafsızlığının eksiksiz olarak yerine getirilmesi gerekmektedir.

Adli tıp bilimi günümüzde büyük gelişmeler ve ilerlemeler kaydetmiştir. Dışarıdan bakıldığında sadece otopsi yapılan ve adli rapor verilen bir bilim alanı olarak görülen adli tıp son yıllarda birçok bilim dalıyla ortaklaşa çalışır hale gelmiştir (2,3). Toplum olarak birey olma bilincinin geliştiği ve haklar kavramının yaşamın içinde olması gerektiği bilincinin

oluşmasıyla her geçen gün Adli tıbbın önemi ve prestiji artmaktadır (4).

Bu çalışmada; adaletin doğru bir şekilde tecelli ederek toplumun mutluluğunu hedefleyen adli tıp hizmetlerinin neler olduğunun toplum tarafından bilinirliği, bilgi kaynakları, bağımsızlığına ya da tarafsızlığına güvenlerinin değerlendirilmesi ve elde edilen veriler doğrultusunda öneriler sunulması amaçlanmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma 01.06.2010 - 31.03.2011 tarihleri arasında Samsun il merkezinde yaşayan memur, işçi, serbest meslek, öğrenci ve ev kadınlarından oluşan beş farklı grup baz alınarak yapılmış olup, çalışma için anket uygulama tekniği kullanılmıştır.

Yirmidört sorudan oluşan anket formu 3 tam sayfadan oluşmakta olup çalışma öncesinde anketin işlevselliğinin sınanması amacıyla ön anket çalışmaları yapılmıştır.

Çalışma içerisindeki her grubun aynı oranda temsili için

her gruptan en az 200 kişinin ankete katılması hedeflenmiştir. Genel popülasyonun bilgi düzeyinin tarafsız ve doğru bir biçimde değerlendirilebilmesi için sağlık alanında çalışan kişilere ya da okuyan öğrencilere anket uygulanmamıştır. Gönüllülük esasına dayanan ve katılımcıların sözel onamları alınarak uygulanan anket çalışması sonucunda çalışmaya 201 memur, 207 işçi, 205 serbest meslek mensubu, 204 öğrenci ve 200 ev kadını olmak üzere toplam 1017 kişi katılmıştır.

Çalışma sonunda tamamlanan 1017 anket formu kontrol edilip kodlamaları yapıldıktan sonra Microsoft Office Excel 2007 ve SPSS 16,0 bilgisayar programı kullanılarak hesaplamalar yüzde (%) ve ortalamalar ile saptanmıştır. Verilen yanıtlara ilişkin frekans dağılımlarının meslek grupları arasındaki farkını değerlendirmede ki kare testi kullanılmış; anlamlılık değeri olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Çalışmaya katılan toplam 1017 kişinin 471 (%46,3)'i erkek, 546 (%53,7)'si kadındır. Grupların cinsiyet dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya Katılanların Cinsiyetlerinin Gruplara Göre Dağılımı.

Cinsiyet	Meslek Grupları											
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Erkek	126	62,7	135	65,2	143	69,8	67	32,8	0	0	471	46,3
Kadın	75	37,3	72	34,8	62	30,2	137	67,2	200	100	546	53,7
Toplam	201	100	207	100	205	100	204	100	200	100	1017	100

Çalışmaya katılan 1017 kişinin öğrenim durumuna bakıldığında; birinci sırada 436 (%42,8) kişi ile üniversite mezunları gelmektedir (Üniversite öğrencilerinin tamamına yakını (197 kişi) kendini üniversite mezunu olarak ifade

etmiştir). İki (%0,2) kişi okuryazar değildir. Okuryazar olmayan katılımcılara anket soruları okunmuş, sözel olarak verdiği cevaplar anket formuna işaretlenmiştir. Öğrenim durumunun gruplara göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmaya Katılanların Öğrenim Durumunun Gruplara Göre Dağılımı.

Öğrenim Durumu	Meslek Grupları											
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
İlkokul ve altı	0	0	2	1,0	4	2,0	0	0	17	8,5	23	2,3
İlkokul mezunu	1	0,5	28	13,5	45	22,0	0	0	61	30,5	135	13,3
Orta- Lise mezunu	69	34,3	125	60,4	126	61,5	7	3,4	96	48,0	423	41,6
Üniversite	131	65,2	52	25,1	30	14,5	197	96,6	26	13,0	436	42,8
Toplam	201	100	207	100	205	100	204	100	200	100	1017	100

Bu güne kadar “Adli Tıp birimlerine hiç müracaatınız oldu mu?” sorusuna 1017 katılımcıdan 770 (%75,7)’i “Hayır”, 247 (%24,3)’si “Evet” cevabını vermiştir. Daha önce Adli Tıp birimlerine müracaat ettiğini belirten 247 kişinin 73’ü serbest meslek sahibi, 71’i işçi, 57’si memur, 34’ü ev kadını ve 12’si öğrencidir.

“Adli Tıp konusunda bilgi kaynağınız nedir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; 887 (%87,2) kişi “TV” seçeneğini işaretlemiştir. Televizyonun tüm meslek

gruplarında adli tıp konusunda bilgi edinmenin en sık kullanılan yolu olduğu saptanmıştır. Televizyon yoluyla bilgi edinmenin gruplar arasında anlamlı istatistiksel farklılık gösterdiği ve ev kadınlarının en yüksek orana (%98,5) sahip olduğu görülmektedir (X^2 : 36,3; $p < 0,001$). “TV” seçeneğini en az işaretleyen grup öğrencilerdir (%71,1). Adli tıp konusunda bilgi kaynaklarının gruplara göre dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Çalışmaya Katılanların Adli Tıp Konusundaki Bilgi Kaynağının Gruplara Göre Dağılımı

Adli Tıp Konusunda Bilgi Kaynağı	Meslek Grupları										Toplam*	
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		sayı	%
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%		
TV	185	92,0	185	89,4	175	85,4	145	71,1	197	98,5	887	87,2
İnternet	97	48,3	77	37,2	72	35,1	112	54,9	48	24,0	406	39,9
Gazete-dergi	140	69,7	108	52,2	137	66,8	88	43,1	67	33,5	540	53,1
Deneyimler	56	27,9	69	33,3	68	33,2	7	3,4	36	18,0	236	23,2
Arkadaşlar	51	25,4	62	30,0	59	28,8	30	14,7	43	21,5	245	24,1
Diğer**	2	1,0	0	0	3	1,5	1	0,5	3	1,5	9	0,9

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

** diğer seçeneğini işaretleyen 9 kişi “Akrabaların” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

“Adli Tıp hizmetleri nelerdir?” sorusuna katılımcıların, 956 (%94)’sı “Otopsi”, 832 (%81,8)’si “Adli rapor düzenleme”, 489 (%48,1)’u “Yaş tayini”, 433 (%42,6)’ü “Cinsel saldırı muayenesi”, 295 (%29)’i “Yaralı muayenesi”, 235 (%23,1)’i “Mağdur ya da sanığın ruhsal değerlendirilmesi”, 207 (%20,4)’si “Tıbbi hataların değerlendirilmesi” 196 (%19,3)’sı “Yazılı belge-imza inceleme”, 167 (%16,4)’si “Maluliyet derecesinin belirlenmesi” yanıtını vermiştir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen 7 (%0,7) kişiden 5 (%0,5)’i “DNA testi, analık-babalık testi”, 2 (%0,2)’si ise “Cinayet ve meçhul ölümlerin aydınlatılması” yanıtını vermiştir.

“Ülkemizde Adli Tıp bilirkişilik hizmetleri hangi kurumlar tarafından yapılmaktadır?” sorusuna ankete katılan 986 (%97) kişi “Adli Tıp Kurumu”, 513 (%50,4) kişi “Üniversite Hastaneleri”, 336 (%33) kişi “Devlet Hastaneleri”, 40 (%3,9) kişi “Aile Sağlığı Merkezleri (ASM)”, 36 (%3,5) kişi de “Özel Hastane ve Muayenehaneler” cevabını vermiştir. Meslek gruplarının tümünde “Adli Tıp Kurumu” yanıtı verme oranları % 95’in üzerinde olup, aralarında anlamlı bir istatistiksel farklılık saptanmamıştır (X^2 : 4,37; $p > 0,36$). Ülkemizde adli tıp bilirkişilik hizmetlerinin hangi kurumlar tarafından verildiği konusundaki

Tablo 4. Çalışmaya Katılanların Ülkemizde Adli Tıp Bilirkişilik Hizmetlerinin Hangi Kurumlar Tarafından Verildiği Konusundaki Yanıtlarının Gruplara Göre Dağılımı.

Kurumlar	Meslek Grupları										Toplam*	
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		sayı	%
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%		
Adli Tıp Kurumu	195	97,0	202	97,6	198	96,6	194	95,1	197	98,5	986	97,0
Aile Sağlığı Merkezleri	4	2,0	11	5,3	7	3,4	6	2,9	12	6,0	40	3,9
Devlet Hastaneleri	81	40,3	75	36,2	80	39,0	40	19,6	60	30,0	336	33,0
Üniversite Hastaneleri	126	62,7	112	54,1	111	54,1	78	38,2	86	43,0	513	50,4
Özel Hst.ve Muayenehaneler	8	4,0	6	2,9	6	2,9	11	5,4	5	2,5	36	3,5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

“Sizce Adli Tıp muayene yeri nerede olmalıdır?” sorusuna ankete katılan 713 (%70,2) kişi “Hastanede”, 213 (%20,9) kişi “Adliye ya da hastane dışında bir yerde”, 91 (%8,9) kişi “Adliye binasında” cevabını vermiştir.

“Ülkemizde Adli Tıp bilirkişilik hizmetleri konusunda yaşadığımız ya da duyduğunuz sıkıntılar nelerdir?” sorusuna ankete katılan 749 (%73,6) kişinin (daha önce adli tıp birimlerine müracaat edenlerin %83’ü, müracaat etmeyenlerin %70,6’sı) “İnceleme ve rapor düzenlemenin çok uzadığını düşünüyorum”, 532 (%52,3) kişinin “Çok sık farklı kararlar verdiğini düşünüyorum”, 447 (%44) kişinin “Adli tıp hizmeti

veren kurumların siyasi baskı altında olduğunu düşünüyorum”, 428 (%42,1) kişinin “Adli tıp hizmetlerinin bağımsız kurumlarca verilmesi gerektiğini düşünüyorum”, 213 (%20,9) kişinin “Adli tıp raporlarının yargı kararlarını fazlasıyla yönlendirdiğini düşünüyorum” cevabını verdiği görülmektedir. “İnceleme ve rapor düzenlemenin çok uzaması”nın verilen yanıtlar içerisinde istatistiksel olarak anlamlı derecede en yüksek oranda sıkıntı nedeni olduğu saptanmıştır ($X^2: 58,8$ $p<0,001$). Adli tıp hizmetlerinden duyulan sıkıntılarının gruplara göre dağılımı Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Çalışmaya Katılanların Ülkemizde Adli Tıp Bilirkişilik Hizmetleri Konusunda Yaşadıkları ve Duydukları Sıkıntılarının Gruplara Göre Dağılımı.

	Meslek Grupları											
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		Toplam*	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
İnceleme ve rapor düzenlemenin çok uzadığını düşünüyorum	154	76,6	164	79,2	158	77,1	119	58,3	154	77,0	749	73,6
Çok sık farklı kararlar verdiğini düşünüyorum	118	58,7	119	57,5	126	61,5	56	27,5	113	56,5	532	52,3
Adli Tıp hizmeti veren kurumların siyasi baskı altında olduğunu düşünüyorum	97	48,3	86	41,5	91	44,4	91	44,6	82	41,0	447	44,0
Adli tıp hizmetlerinin bağımsız kurumlarca verilmesi gerektiğini düşünüyorum	101	50,2	92	44,4	83	40,5	103	50,5	49	24,5	428	42,1
Adli tıp raporlarının yargı kararlarını fazlasıyla yönlendirdiğini düşünüyorum	42	20,9	42	20,3	35	17,1	72	35,3	22	11,0	213	20,9
Diğer**	1	0,1	1	0,1	1	0,1	0	0	0	0	3	0,3

“Ülkemizde Adli Tıp bilirkişilik hizmetlerine güveniyor musunuz?” sorusuna ankete katılan 749 (%73,6) kişinin “Bazen güvenirim”, 147 (%14,5) kişinin “Hiçbir zaman güvenmem”, 121 (%11,9) kişinin “Her zaman güvenirim” cevabını verdiği saptanmıştır. Verilen yanıtlar içerisinde en yüksek oranın “Bazen güvenirim” seçeneği olduğu ve istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur ($X^2:109,5$; $p<0,001$). Ülkemizde verilen adli tıp hizmetlerine duyulan güvenin gruplara göre dağılımı Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 7’de sunulduğu gibi adli bilirkişilik hizmetine güven duymama sebeplerinin başında “Baskı altında yapıldığını ve bazen tarafsız karar verilmediğini düşünüyorum” seçeneği olduğu ve diğer sebeplerden istatistiksel olarak da anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($X^2:25,4$; $p<0,001$).

Tablo 6. Çalışmaya Katılanların Ülkemizde Adli Tıp Bilirkişilik Hizmetlerine Güven Durumlarının Gruplara Göre Dağılımı.

	Meslek Grupları											
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Her zaman güvenirim	17	8,5	27	13,0	18	8,8	24	11,8	35	17,5	121	11,9
Bazen güvenirim	145	72,1	148	71,5	148	72,2	167	81,9	141	70,5	749	73,6
Hiç bir zaman güvenmem	39	19,4	32	15,5	39	19,0	13	6,4	24	12,0	147	14,5
Toplam	201	100	207	100	205	100	204	100	200	100	1017	100

Tablo 7. Çalışmaya Katılanların Ülkemizde Verilen Adli Tıp Bilirkişilik Hizmetlerine Güven Duymama Sebeplerinin Gruplara Göre Dağılımı.

	Meslek Grupları											
	Memur		İşçi		S. Meslek		Öğrenci		Ev Kadını		Toplam*	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Baskı altında yaptığımı ve bazen tarafsız karar verilmediğini düşünüyorum	146	72,6	118	57,0	143	69,8	148	72,5	95	47,5	650	63,9
Çalışan personelin bilgi düzeyinin yeterli olmadığını düşünüyorum	96	47,8	116	56,0	97	47,3	50	24,5	92	46,0	451	44,3
Haksız kazanç karşılığı yanlı karar verildiğini düşünüyorum	63	31,3	64	30,9	69	33,7	94	46,1	67	33,5	357	35,1
Yeterli teknolojik alt yapının olmadığını düşünüyorum	48	23,9	80	38,6	64	31,2	61	29,9	67	33,5	320	31,5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4. Tartışma

Toplumun her kesimini yakından ilgilendiren ve ana amacı itibarı ile toplumu ve sosyal çevreyi oluşturan insanların tıbbi ve hukuki ihtiyaçlarını, adalet duygusunu gözeterek bilimsel bir şekilde çözmeyi ve bir sonuca bağlamayı hedefleyen adli tıp hizmetlerinin toplumun farklı gelir, iş, sosyal çevre, çalışma ve yaşam alanlarını oluşturan insanlar tarafından ne kadar bilindiği, ne kadar ulaşılabildiği, ne kadar güvenilir olduğu gibi faktörleri incelemek adli tıp hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için önemlidir.

Bu amaçlarla yapılan çalışmamızın örneklem grubu toplumun değişik gruplarından oluşturulmuştur. Ankete katılan toplam 1017 kişiden 247 (%24,3)'ünün daha önce adli tıp

birimlerine müracaatı bulunmaktadır. Katılımcılardan Adli tıp birimlerine en çok başvuranların sırasıyla serbest meslek sahipleri, işçi ve memurlar, en az başvuranların ise ev kadınları ve öğrenciler olduğu görülmektedir. Gelir getiren işlerde çalışan grupları oluşturan memur, işçi ve serbest meslek sahiplerinin öğrenci ve ev kadınlarına göre daha yüksek bir oranda adli tıp birimlerine müracaat etmiş olmalarında; gelir getiren işlerde çalışıyor olmalarının aldıkları riskleri arttırması ve karşılaştıkları resmi sorunların gelir getirmeyen diğer iki gruba göre nispeten daha fazla olması ile açıklanabileceği düşünülmüştür.

Çalışmaya katılanlar adli tıp konusunda bilgi kaynaklarının en fazla (%87,2) "televizyon" olduğunu ifade etmektedirler

(Tablo 3). Tüm gruplarda televizyon bilgi kaynağı olarak birinci sırada yer almakla birlikte gruplar arasında farklılıklar bulunduğu, bilgi kaynağı olarak televizyonu en fazla ev kadınlarının kullandığı görülmektedir. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun 4086 kadının katılımı ile yaptığı "Kadınların Televizyon İzleme Eğilimi" araştırmasında; kadınların %88,2'sinin televizyon izlemeyi sevdiği, ortalama günde 4,5 saat televizyon izlediği, %20'lik bir kesimin ise 6 saatten fazla televizyon izlediği, ilkökul mezunlarının yüksek eğitim düzeylilerden, ev kadınlarının çalışan kadınlardan daha fazla televizyon izlediği, eğitici programların ve sağlık programlarının en az izlediği, %72,2'sinin "öğrenmek ve bilgi edinmek" için televizyon izlediği sonucuna ulaşılmıştır (5). Çalışmamızda da özellikle ev kadınlarının bu oranda televizyon izleyerek adli tıp konusunda bilgi edindiklerini ifade etmeleri RTÜK'nun çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Tüm gruplarda ortak olarak en sık bilinen adli tıp hizmeti "Otopsi" (%94,0), ikincisi ise "Adli Rapor Düzenleme" işlemidir (%81,8). Diğer adli tıp hizmetlerini bilme oranları ise hayli düşük bulunmuştur. Bu iki hizmetin en çok bilinme sebebinin otopsinin ve adli rapor düzenlemenin pratik alanda en çok uygulanan adli tıp hizmeti olması, otopsi haberlerinin yazılı ve görsel basında ilgi çekici haberler olması ile açıklanabilir. Adli tıp hizmetlerinin toplum tarafından bilinme oranlarında medyada çıkan adli tıp ile ilgili haberlerin oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır. Yazılı basında 3. sayfa haberleri olarak bilinen adli olayların yer aldığı sayfalarda ve yine ulusal televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde suç işleyen sanıkların ya da suça maruz kalan mağdurların adli tıp birimlerince yapılan ya da yapılacak olan işlemleri oldukça yüksek bir oranda yer almaktadır. Medya organlarında sansasyonel haber niteliği taşıyan ve toplumun ilgisini yüksek oranda çeken adli olaylar ile ilgili haberlerin özellikle son yıllarda ciddi bir oranda arttığı görülmektedir.

Çalışmaya katılanların ulusal ve yerel bazda adli tıp bilirkişilik hizmetlerinin verildiği kurumlar arasında en sık bildikleri kurum "Adli Tıp Kurumu"dur (Tablo 4). Adli tıp bilirkişilik hizmetlerinin çok büyük bir kısmı Adalet Bakanlığı'na bağlı resmi bilirkişi kurumu olan Adli Tıp Kurumu tarafından verilmektedir. Ancak son yıllarda üniversiteler bünyesinde kurulan Adli Tıp Anabilim Dallarının sayısının artması ile birlikte Adli Tıp Anabilim Dallarının adli tıp bilirkişilik hizmetlerine daha aktif bir şekilde katılmaya başladığı görülmektedir. Üniversite hastanelerinde verilen adli tıp bilirkişilik hizmetleri artsa da, Türkiye genelinde halen Adli Tıp Kurumu adli tıp bilirkişilik hizmetlerinde en bilinen kurum olarak etkinliğini sürdürmeye devam etmektedir.

Katılımcılardan 713 (%70,2) kişi adli tıp muayene yerinin "hastaneler" olması gerektiğini ifade etmektedir. Çalışmaya

katılanların sadece %8,9'unun adli tıp muayene yerinin "adliye binalarında" olmasının uygun olacağını düşündüğü görülmektedir. Adli tıp muayenelerinin büyük bir kısmının halen adliye sarayları içinde bulunan adli tıp şube müdürlüklerinde gerçekleştiği, bu tip muayene yerlerinin hem muayene olanlar için hem de muayeneyi gerçekleştiren hekimler için uygun bir ortam olmadığı bilinmektedir. Avrupa Birliği Komisyonu "Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi" raporu ve Adli Tıp Uzmanları Derneği "Adli Raporlar Atölye Çalışması Sonuç Bildirgesinde" bildirildiği üzere; Adli tıp muayene odalarının, adliye binalarında değil, hastaneler ve sağlık merkezleri içinde kurulması gerektiği, adli tıp uzmanlığının bir tıp ihtisas programı olduğu ve hastaneler bünyesinde bulunmasının bir gereklilik ve zorunluluk olduğu vurgulanmaktadır (6,7). Burada adli tıp muayenelerinin adliyelerde yapılması fikrini ileri sürenlerin bu düşüncelerinin işleyişi hızlandırmak ve nakil sırasındaki güvenlik kaygılarından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Çalışmaya katılanların %73,6'sı adli tıp bilirkişilik hizmetleri konusunda istatistiksel olarak anlamlı derecede en büyük sıkıntının "inceleme ve rapor düzenleme süresinin çok uzaması" olduğunu belirtmektedir (Tablo 5). Tüm gruplarda en yüksek oranda sıkıntı duyulan durum budur. Ayrıca daha önce adli tıp birimlerine müracaat edenlerin %83'ünün, müracaat etmeyenlerin de %70,6'sının adli rapor düzenleme süresinin uzamasından şikâyetçi olması anlamlı bir sonuç olup sorunun çözümü için yeni fikirler üretilmesi gerektiğini bir kez daha düşündürmektedir. Yapılan bir incelemede olayın oluş tarihi ile dosyanın Adli Tıp Kurumu'na gelmesi arasında geçen sürenin ortalama 432 gün olduğu, dosyanın Kuruma gelişi ile rapor düzenlenmesi arasında ortalama 99 gün geçtiği, raporun hazırlanması ile Adli Tıp Kurumu'ndan çıkışı arasında ise 35 günlük bir sürenin geçtiği tespit edilmiştir (8). Bu süreler oldukça uzundur ancak bu gecikmenin sadece adli tıp birimlerinden kaynaklandığını söylemekte gerçekçi değildir.

Çalışmaya katılanların %73,6'sı ülkemizde verilen adli tıp bilirkişilik hizmetlerine "bazen güvendiğini" ifade etmektedir. Tüm gruplarda katılımcıların adli tıp bilirkişilik hizmetlerine istatistiksel olarak anlamlı derecede en yüksek oranda "bazen güvendiği" sonucuna ulaşılmıştır. Adli tıp bilirkişilik hizmetlerine en yüksek oranda "her zaman güvenirim" diyen grup ev kadınlarıdır. En yüksek oranda "hiçbir zaman güvenmem" diyen grup da memurlardır. Memurların %19,4'ünün yanıtı verilen hizmetlere "hiçbir zaman güvenmediği" yönündedir. Yapılan bir çalışmada; temel kurumlara duyulan güvensizliğin diğer kamu yönetimi kurumlarının performansı ne olursa olsun genel kamu yönetimine duyulan güveni düşürdüğü bildirilmektedir (9). Başka bir çalışmada ise; kamu yönetimi liderleri ve

çalışanlarının uygun olmayan davranışları, yolsuzluk ve skandallara karışmaları gibi etik olguların güven seviyelerinde düşüşe neden olduğu (10), bir diğer çalışmada ise; kamu yönetimi kurumlarının kötü performanslarının çoğu zaman vatandaşların güvensizliğini arttırmakta olduğu belirtilmektedir (11). Adli tıp bilirkişilik hizmetlerine güvensizliğin nedeninin genel olarak hukuk sistemine olan güven seviyesindeki düşüşün yansıması olduğu düşünülmüştür.

Ankete katılanların %63,9'u "*baskı altında olması ve bazen tarafsız karar verememesi*" nedeni ile Türkiye'de verilen adli tıp bilirkişilik hizmetlerini güvenilir bulmamaktadır (Tablo 7). Tüm gruplar içerisinde istatistiksel olarak en fazla güvensizlik nedeni budur. Bu sonuç bize adli tıp bilirkişilik hizmeti veren kurumların baskı altında olmadan çalışmasını sağlayacak ve tarafsız karar vermesine zemin hazırlayacak bir yapılanmaya gidilmesi ve kamuoyu algısını değiştirecek çalışmalar yapılmasının gerektiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlar adli tıp hizmeti veren kurumların çağın gereklerine uygun bir şekilde modernleştirilmesi ve teknolojik alt yapısının güçlendirilmesi gerekliliğini göstermesi açısından da oldukça önemlidir.

Son yıllarda ülkemizde verilen adli tıp bilirkişilik hizmetlerinin içeriği, erişilebilirliği, güvenilirliği, sorunları, aksaklıkları, işleyiş mekanizması ve yapılanması birçok resmi, özel ve akademik platform tarafından yoğun bir şekilde ele alınıp incelenmiş, tartışılmış ve çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir. Bu tartışmalar ve çözüm önerileri ile birlikte adli tıp hizmetlerine ve adli tıp hizmeti veren kurumlara medyanın ilgisi de yoğunlaşmıştır. Medyanın adli tıp hizmetlerine karşı artan bu ilgisi toplumun adli tıp hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyini, görüş ve öngörülerini etkileyen başlıca faktör olmuştur. Medyada adli tıp hizmetlerini ilgilendiren olayların sıkça işlenir, sorgulanır ve tartışılır olması da toplum gözünde adli tıp hizmeti veren kurum ve kuruluşların tartışılır ve sorgulanır bir hal almasına neden olmuştur. Bu durumun, toplumu oluşturan insanların büyük bir kısmının adli tıp hizmetleri konusundaki bilgi ve görüşlerinin yaşadıkları deneyim ve tecrübelerden ziyade, medyada gördükleri ve okudukları haber, yorum, eleştiri ve değerlendirmeler sonucu oluştuğunu göstermektedir.

Medyada ve toplum içinde adli tıp denince ilk akla gelen kurumun Adli Tıp Kurumu olması ve sistemimizdeki resmi

bilirkişi kurumu olarak ağırlıklı yeri nedeni ile en çok eleştiriye bu kurum almaktadır. Son yıllarda medyada sıkça yer alan Adli Tıp Kurumu'nun uygulamaları esnasında meydana gelen hatalar ya da gecikmeler ile ilgili haberlerin, ülke genelinde hizmet veren bu kurumun toplum gözünde tarafsızlığının, bağımsızlığının, güvenilirliğinin ve işlevselliğinin sorgulanır bir hal almasına neden olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde verilen adli tıp bilirkişilik hizmetlerinin istenilen düzeye ulaşması için öncelikle Adli Tıp Kurumu'nun mevcut yapılanması bağımsız ve özerk bir yapıya kavuşturulmalı ve özellikle tıp fakültesi bulunan illerde sağlık bakanlığı ile eşgüdümlü olarak hastane merkezli yapılanma içine entegre edilmelidir. Ayrıca daha da önemlisi Üniversitelerin Adli Tıp Anabilim dallarının adli tıp ve bilirkişilik hizmetleri içindeki ağırlığı ve etkinliği artırılmalı, bu konuda gerekli yapısal değişiklikler oluşturulmalıdır.

Kaynaklar

1. Koç S. Adli Tıba giriş. Adli tıp ders kitabı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Rek.No:4898, Fak.No:281, 2011, 1-11.
2. Hancı İH. Adli Tıp ve Adli Bilimler. Birinci Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002, 9-27.
3. Cantürk G. Adli Tıp ve İnsan Hakları. STED 2004; 13(10): 381-4.
4. Polat O. Klinik Adli Tıp. İkinci Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, 11-13.
5. Kadınların Televizyon İzleme Eğilimi Araştırması, RTÜK, 2007. (<http://www.rtuk.org.tr/Icerik/DownloadReport/3849>) Erişim Tarihi: 22.05.2015.
6. Bjornberg K, Richmond P. Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu. Avrupa Birliği Komisyonu, Brüksel 2004. (<http://www.ankarabaru.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/until2007/yargi2004.pdf>) Erişim tarihi: 22.05.2015
7. Adli Tıp Uzmanları Derneği (ATUD). Adli Raporlar Atölye Çalışması Sonuç Bildirgesi. 1997, İstanbul.
8. Günaydın U, Dokgöz H, Yanık A, Arıcan N, Sözen Ş. Etkili eylem sonucu oluşan yaralanmalarda adli rapor düzenleme sürecinin değerlendirilmesi. Klinik Adli Tıp 2001; 1(2): 16-21.
9. Bouckaert G, Van de Walle S. Quality of Public Service Delivery and Trust in Government. In: Ari Salminen, ed. Governing Networks: EGPA Yearbook. Amsterdam: IOS Press, 2003; 299-318.
10. Inglehart R. Postmaterialist Values and the Erosion of Institutional Authority. In: Nye JS, Zelikow PD, King DC, eds. Why People Don't Trust Government. Cambridge: Harvard University Press, 1997; 217-36.
11. Kampen JK, Van De Walle S, Bouckaert G. On The Relative Role Of The Public Administration, The Public Services And The Political Institutions In Building Trust In Government In Flanders. Paper prepared for ASPA's 64th National conference 'The Power of Public Service', Washington D.C. 2003. (http://soc.kuleuven.be/io/pubpdf/IO05060004_aspa.pdf) Erişim tarihi: 17.07.2014.